

BÍLÝ MLÝN V NOVÉ HUTI

RODINA MLYNÁŘŮ BÍLÝCH

Nová Huť a Horomyslice měly k sobě vždy velmi blízko. Nejenom tím, že jsou od sebe vzdálené necelou půl hodinu příjemné chůze kolem řeky Klabavy, ale i historickou příbuzností majitelů zdejších mlýnů i hamrů. V Nové Huti stály dva hamry, které provozovaly kovářství a lopatářství, a v Horomyslicích pracoval mlýn (uváděn již před r. 1822), pila, železárna, později slévárna a vysoké pece. Jeden novohuťský hamr patřil obci plzeňské a druhý Jos. Steinerovi. Mlýn, slévárnu a vysoké pece v Horomyslicích vlastnila Plzeňská obec. Ta mlýn čp. 3 odprodala r. 1761 Jakobovi Bílému. Vznikl z toho ale spor o vodní právo, který trval mnoho let a byl ukončen až v r. 1868. Bylo ustanoveno, že již nikdy v Horomyslicích nebude mlynářství provozováno. (Pozn.: dnes jsou v Horomyslicích patrné už jen základy mlýna a pily.) Za mlýn v Horomyslicích získal Josef Bílý, potomek Jakuba, jeden novohuťský hamr. A všechna stavení a okolní pozemky. Ještě před touto „výměnou“ se Jakub oženil s dcerou majitele vedlejšího novohuťského hamru Jos. Steinera. Po jejím úmrtí se jeho ženou stala Marie Krocová, dcera rolníka z Březiny. Z těch dvou manželství bylo celkem 24 dětí: na živu zůstali pouze 3 synové z prvního manželství Josef, Vendelín a Ladislav, z druhého dcera Pavlína a synové Vratislav a Rudolf.

Josef Bílý posléze koupil v dražbě i druhý hamr. Tím se sloučila obě vodní práva v Nové Huti v jedno. Jos. Bílý, jako majitel, tam vystavěl novou mlýnskou budovu a vybavil ji mlýnskými stroji. Byl to první mlýn v kraji s mletím na válcových stolicích, které nahradily dřívější mletí pomocí kamenů. Stroje pro mlýn dodala firma Záruba z Plzně (později fa B. Říha). Aby využil všechnen možný spád, zasypal Jos. Bílý starý náhon vedoucí až do r. 1870 okolo domu U Rathauských v ulici K mostu, čp. 45 (později Macho, Novák, nyní Kelíškovi), přes zahradu V. Bílého (nyní Vaidišovi), a vykopal náhon nový. Tím docílil zvýšení spádu asi o 1½m.

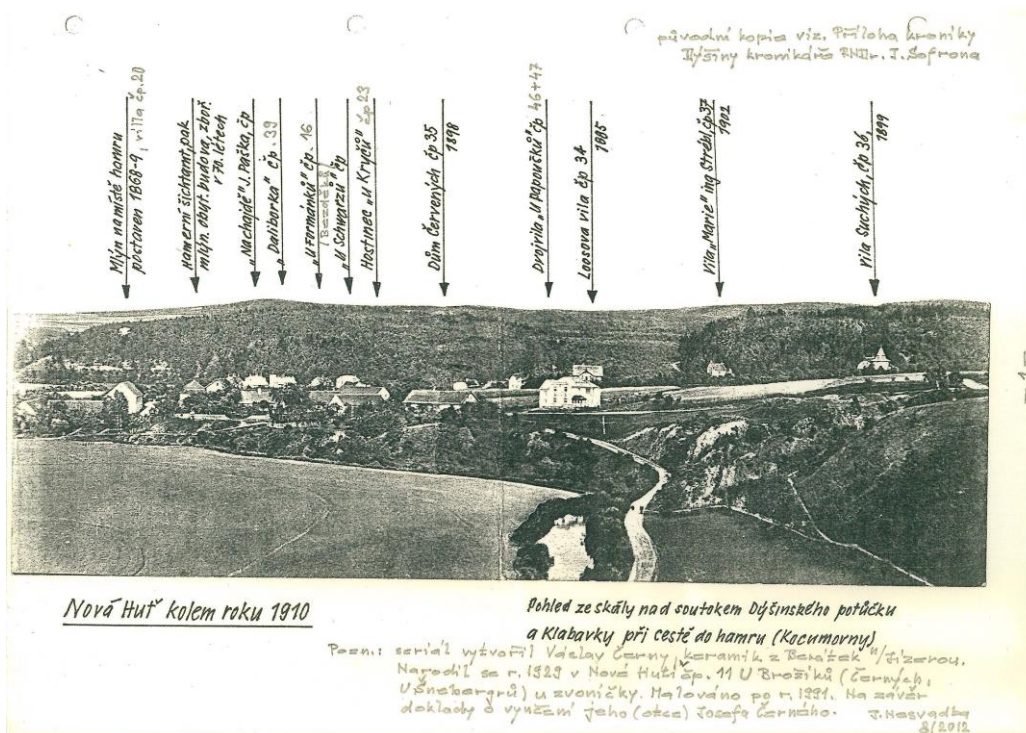
Ještě za života otceva se na mlýně vystřídali jako nájemci všichni tři synové z prvního manželství. Protože se však žádnému z nich nevedlo tak, jak by si to otec přál, Jos. Bílý v letech 1896–1904 pronajal mlýn i s vodní silou (asi 25 HP) plzeňskému továrníkovi Drechslerovi na mletí živce. Firma bratří Drechslerů byla založena již v roce 1877 a byla v regionu finančně nejsilnější. V období r. 1880–1890 začal vzrůstat zájem o západočeský živce. Kusový se posílal do severních Čech, Karlových Varů i okolí Plzně, kde se rozemílal a pak posílal spotřebitelům, tj. keramickým závodům.

Po r. 1905 chtěl nájemce mlýna prodloužit nájem na výrobu olovnatých glazur na 12 let. Proti

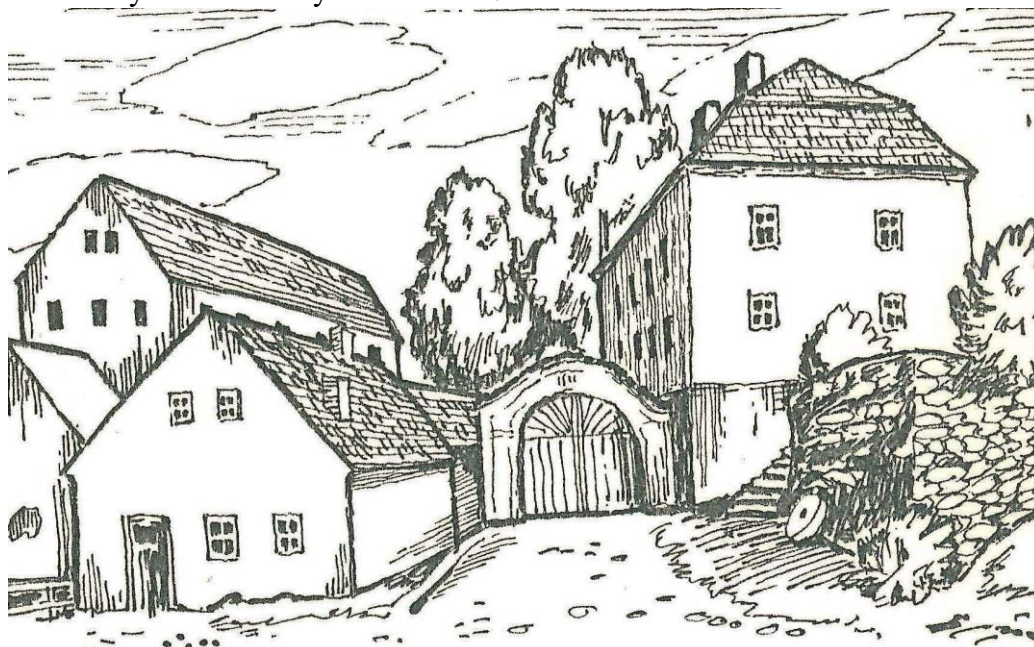

tomu se postavili členové Rybářského klubu a Okrašlovacího spolku (ing. prof. Boh. Strébl, Jos. Loos, Ed. Zelenka a MUDr. Aug. Bartoš), a to z důvodů ničení řeky i špatnému vlivu na zdraví dělnictva.

Dalším ohrožením mlýna a jeho vodní síly bylo rozhodnutí majitele lopatárny v Nové Huti a v Chrástu Šimona Semlera. Ten chtěl přímo pod mlýnem prý zřídit novou lopatárnu, a použít část vodní síly mlýnu náležející, ovšem za nějakou náhradu. Tentokrát protestovali všichni majitelé domů a lopatárna nebyla postavena. Tím zůstal mlýn zachován svému původnímu účelu, což se za I. světové války ukázalo velice moudré a potřebné.

V r. 1904 předal Josef Bílý mlýn nejmladšímu synovi Rudolfovi, který opatřil mlýn novými moderními stroji na mletí obilí. Jako už úspěšný mlynář se r. 1910 oženil s dcerou ředitele hospodářské školy v Rokycanech Jos. Babánka (Praha 19. 6. 1863–1941). Tento politik a poslanec revolučního národního shromáždění Republiky československé za Republikánskou stranu československého venkova se narodil se ve staré mlynářské rodině, známé svým vlasteneckým zánicím.

Areál mlýna. Vlevo čp. 15, vpravo čp. 10. Obě budovy jsou zbourány.
Kresba V. Černý, archiv OU Dýšina (Příloha ke kronice).

Za I. světové války byl nedostatek mouky a Bílý mlýn se stal „útočištěm potřebných“.
Pozn.: r. 1923 bylo na Bílý mlýn napojeno Elektrikářské družstvo.

Rudolf Bílý si nechal postavit v Nové Huti vilu v ulici K mostu, čp. 82. Aktivně se zúčastňoval společenského i sportovního života v obci. V letech 1910–1933 vykonával funkci místopředsedy Okrašlovacího spolku a v období 1928–1946 (s přestávkou za německé okupace) byl starostou Sokola Dýšina. Jeho bratr Vratislav Bílý se stal finančníkem v Praze a postavil vilu K mostu, čp. 51. V roce 1936 pracoval ve vzdělavatelském sboru Sokola a v letech 1937–1938 ve výboru místního Sokola.

RODINA FRANTIŠKA KEPKY

Ve vzpomínkách dcery paní Jany-Hany Neumanové, roz. Kepkové (*1926), sepsaných dne 7. března 2014; tehdy jí bylo 88 let.

František Kepka, byl obchodník a od r. 1932 majitel novohuťského Bílého mlýna, podporoval novohuťský sport, aktivní tenista a sokol.

Narodil se 23. 10. 1897 v Litohlavech, zemřel 25. 9. 1971 v Nové Huti. Měl ještě pět sourozenců – 2 bratry a 3 sestry. Bydleli v zemědělské usedlosti v čp. 13 ve středu obce. Po skončení základní školy a měšťanky v Rokycanech byl poslán otcem do učení na obchodního příručího do Oseka u Duchcova. Účelem bylo také osvojení si němčiny. Učňovskou školu absolvoval v německém jazyce. Jako příručí v obchodě pracoval v těžkých podmínkách. V cizím prostředí pracoval od 5. hodiny ranní až do 21 hodin. Jako učeň byl operován na zánět slepého střeva v Teplicích. Po celou dlouhou dobu 3 let učení nebyl ani jednou doma a také

nikdo za ním nepřijel. Po vyučení jako sedmnáctiletý narukoval do I. světové války přímo na italskou frontu. Z touhy dostat se domů, se nechat kamarádem, v den svých 18. narozenin, střelil do nohy. Byl léčen v reálce ve Veleslavinově ulici v Plzni, kde byl zřízen lazaret. Po uzdravení pracoval až do konce války jako skladník a výdejce vojenských oděvů i dek ve skladu všeobecné nemocnice v Plzni.

Oženil se 31. 1. 1925 s Růženu Pytlíkovou z Habrové u Dolan, okr. Plzeň, nar. 13. 4. 1904. Svatba se konala v římskokatolickém kostele v Druztové. Z tohoto manželství se narodily 2 děti: dcera Jana-Hani a syn Vladimír. V Plzni bydlela rodina Kepkova v „mrakodrapu“ (na křižovatce dnešní Prokopovy ulice a Americké třídy).

V létě r. 1932 se Fr. Kepka přestěhoval s rodinou do mlýnské vily č. 20 v Nové Huti, p. Dýšina. V té době bylo u mlýna hospodářství s koňmi, kteří se používali i na dopravu zrní a mouky. Fr. Kepka vlastnil louky kolem řeky Klabavy, pozemky u náhonu a jezu, a ještě měl pronajatá pole od R. Bílého mezi současnou ulicí Polní a cvičným odpalištěm Golfparku. Pro svoji dceru a svobodnou sestru slečnu Marii Kepkovou, i pro zaměstnance, přestavil v r. 1939 Fr. Kepka dům čp. 8, původně přízemní obchod Fr. Vraštila, na víceposchodový bytový dům zvaný i dnes „Kachlák“ V suterénu byla plánována pekárna, k tomu ale nikdy nedošlo.

Sestra Marie byla jeho stálou pravou rukou; administrativu mlýna vedla výborně. Fr. Kepka postavil i dům čp. 15. O rodinu, a rovněž i o svobodné mlynářské, pečovala manželka Růžena (viz foto vlevo); stravu pro ně zajišťovala slečna Mařenka.

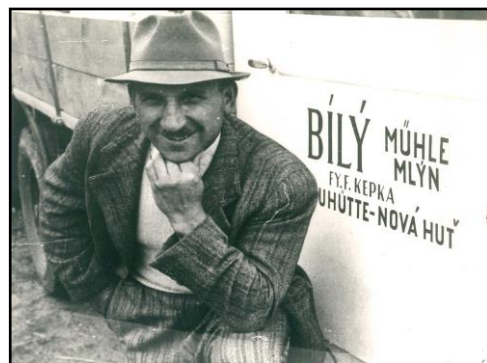
Obchodní a mlynářská praxe

František K. měl obchodní nadání již odmlada. Zařídil si velkoobchod moukou v Plzni, Martinská ulice 9. Sklad byl na nákladním nádraží Plzeň. Prodával plzeňským i okolním pekařům maďarskou a americkou mouku. Veškerou administrativu vedla Františkova sestra Marie. Americkou mouku kupoval, díky znalosti němčiny, přímo z dovozu lodí v Hamburku. Po létech se obchod dovážené mouky přesytil, a tak koupil r. 1932 za tvrdých podmínek, tj. na úvěr u Úvěrové banky, mlýn v Nové Huti od Rudolfa Bílého (foto vpravo, r. 1939). Kopii kupní smlouvy uložil jeho zeť Zdeněk Neuman do archivu v Plasích.

Nejprve ale jezdili Kepkovi na letní byt k Jílkům, Lesní ul. 54. Po nedorozumění s rodinou Jílkových chtěl Fr. Kepka vybudovat pro svoji rodinu letní sídlo u náhonu, v místech pozdějšího kluziště. K uvažované výstavbě ale nedošlo; pozemky byly paní Kepkovou prodány za účelem vybudování parkoviště pro plovárnu na jezu. V sedmdesátých letech 20. stol., po zrušení kluziště, byly však zastavěny rekreačními i trvale obydlenými domky. V roce 2015 jsou zde, v ul. V lukách, čp. 63, 71, 72.

Ve mlýně uplatnil František Kepka svou iniciativu, obchodního ducha a ctizádostivost. Vylepšil mlýn stavebně i strojově. Postavil moderní sila na 60 vagonů obilí, i dva obytné domy č. 8 a č. 15. V brzké době splatil dluh Rudolfu Bílému i úvěr bance, kde si vypůjčil na koupi mlýna. U mlýna bylo hospodářství s koňmi, kteří se používali i na dopravu zrní a mouky. F. Kepka vlastnil louky kolem Klabavy, pozemky u náhonu a jezu, od R. Bílého měl pronajatá pole mezi dnešní ulicí Polní a velkostatkem Horomyslice.

Tenis

Tennisový odbor Okrašlovacího spolku byl podle pamětního spisu Okrašlovacího spolku (Brejcha 1934, str. 51 a 56) ustanoven r. 1930. Roku 1931 byl, podle téhož zdroje, zřízen první novohuťský tenisový dvorec na pozemku propůjčeném obcí plzeňskou: „Obec plzeňská ve srozumění s p. Ing. Tomáškem, nájemcem velkostatku v Horomyslicích, propůjčila Okrašlovacímu spolku pozemek č. kat. 972 a 944, na kterém byl nákladem tenisového odboru spolku zřízen zatím jeden dvorec a další bude zřízen později. Zahájení hry na tomto dvorci oslaveno bylo večírkem dne 6. srpna při němž účinkoval pan Karel Hruška, člen Nár. divadla v Praze, p. Frant. Zavřel, člen měst. Divadla v Plzni a salonní kvartet.“ Další rok, tj. r. 1933, zřizuje Tennisový odbor druhý dvorec za plovárnou (směr Horomyslice).

Mimo tento odbor Okrašlovacího spolku bylo v Nové Huti ustanoveno sportovní sdružení pod jménem „Tennisový kroužek v Nové Huti“ (vše Brejcha 1934). Podle vzpomínek p. Hani Neumanové vybudoval její otec, Fr. Kepka, jako bývalý činný sportovec (střelba a nářadovec), další tři antukové tenisové dvorce poblíž mlýna. Užívají se dodnes. Pozemek nejprve r. 1934 pronajal od paní Ženíškové, asi jedné ze dvou sester, které bydlely v domku, kde dnes žije paní Forgačová (Mlýnská 29). Byly již vysokého věku a pozemek

nemohly obdělávat. Veškeré terénní práce prováděl, až na výjimky, sám, jen dřevěnou kabinu dal postavit p. Čechura (tesař zvaný Bourák). Rovněž veškerou údržbu dvorců zajistil p. Kepka se svými zaměstnanci. V pozdějších letech Fr. Kepka odkoupil od původní majitelky pozemek a věnoval ho Tennisovému kroužku (TK Nová Huť).

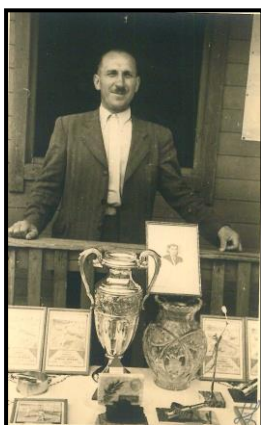
Tenisové dvorce byly intenzivně využívány a navštěvovány především letními hosty, kteří si v Nové Huti postavili letní vily. Huť se tak zabydlela většinou obchodníky, lékaři, staviteli, právníky a celkem vyšší společností z Plzně.

Po roce 1950 se objevilo na kurtech v Nové Huti několik talentů, z nichž vynikly především sestry Stáňa a Vlasta Šafaříkovy, Emanuel a Jana Šonských, Vladimír Kepka (první zleva na vedlejší fotografii) Karel Soukup, Karel Potěšil a další. Stáňa (na fotografii vpravo, druhá odleva) a Vlasta Šafaříkovy, děti správce kurtů p. Šafaříka, měly dvorce hned za plotem. Od počátečního sbírání míčků se Stáňa vypracovala na kvalitní tenistku.

Z místních hráčů byla úspěšná dcera F. Kepky Jana-Hani (na fotografii vpravo stojí uprostřed). Na Pardubické juniorce se dostala r. 1942 ve dvouhře mezi posledních 16 a r. 1943 dosáhla svého největšího sportovního úspěchu – získala diplom za III. místo ve smíšené čtyřhře. Téhož roku zvítězila ve dvouhře ve finále o přebor Západočeské župy. V r. 1947 zvítězila (již jako Neumanová) ve dvouhře v Krajských soutěžích v Teplicích a na Kladně.

Stanislava Šafaříková (na fotografii vpravo výše druhá odleva) byla žákovskou přebornicí kraje v r. 1955, dorosteneckou přebornicí kraje r. 1956, získala 3. místo ve čtyřhře mladších dorostenek v Pardubicích 12.–19. 8. 1956, přebornicí kraje r. 1958 (to už jako členka TJ Spartak LZ Plzeň) i r. 1959. R. 1958 se umístila na republikovém mistrovství ve čtyřhře dorostenek v Pardubicích na 3. místě. Kategorii dospělých r. 1960 ve dvouhře i čtyřhře vyhrála, stejně tak jako celostátní turnaj ve dvouhře v Hradci Králové – jako členka družstva Slavia A – Plzeň. Tituly sbírala až do r. 1986, kdy vybojovala 1. místo v kategorii veteránů okresu Plzeň-sever.

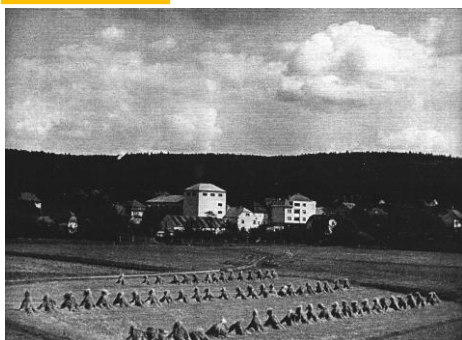
Tenisové kurty v ul. Přátelství u čp. 128 se na několik roků proslavily hlavně turnaji, jako byl Memoriál Jiřího Bindra. Na tento memoriál se sjížděli tenisté z Plzně i z Prahy. První vítězkou dámské dvouhry byla místní paní mlynářka Růžena Kepková.

Poslední ročník Bindrova memoriálu se konal r. 1948, kdy zvítězili J. Čechura – Čigi a Dr. M. Kubíková. **Vrátí se opět pohár do hry? Obnoví se memoriál?**

V r. 1957 došlo k oživení tenisu v Nové Huti obnovou kurtů a přestavbou dřevěné klubovny. Na této obnově se podíleli především Z. Krisman, J. Kraus, Fr. a Vl. Kepkové v rámci tenisového oddílu TJ Spartak Dýšina (viz Sofronová 1991).

Pak zájem o tenis opět opadl. Obnovil se až po r. 1972 (V. Vaidiš jun., J. Neumann, Ant. Honců a J. Nesvadba). Kurty v současnosti ožily opět novým tenisovým „potěrem“, kdy v r. 2013 vznikla tenisová škola hlavně péčí V. Vaidíše.

Kopaná

Na Kepkově louce u Klabavy za Černou lávkou se za II. světové války hrál i fotbal, např. novohuťští Staří páni versus Mladí páni. Za Staré pány chytal v brance p. Mošna, brankář SK Plzeň, kapitánem mužstva seniorů byl JUDr. Novák.

Sokol

Brzy po přistěhování do Nové Hutě se Fr. Kepka věnoval i práci v místním Sokole. Pracoval jako: náčelník (1934), cvičitel mužů (1935) a sociální referent (1939). Dokud nebylo vybudováno sokolské cvičiště v Nové Huti (viz Nesvadbová a Nesvadba 2011) byla veřejná sokolská cvičení právě na loukách Fr. Kepky, které dal k dispozici pro skupinová cvičení Okrskového sletu. Roku 1934 na loukách cvičilo 648 cvičenců! Šatny pro cvičence byly zřízeny v přízemí mlýna, které bylo vyklizeno pro tyto účely. Šatny byly rozděleny latěmi s hřebíky na odkládání šatů a jednotlivé kóje byly popsány jmény zúčastněných obcí. Hlídkání bylo zajištěno zaměstnanci mlýna.

Sestra F. Kepky, slečna Marie, byla členkou Sokola a léta náčelnicí žen. Své zkušenosti po dovršení vyššího věku předávala paní učitelce Libuši Vaidišové, která úspěšně pokračovala v započaté dráze.

Koupaliště

Novohuťské koupaliště v nádherném prostředí na pravém břehu Klabavy velkoryse projektoval stavitel Rudolf Holcbechr, který bydlel v létě ve vile Zdenka, Spojovací, čp. 50. F. Kepka projednal odkoupení vlhkého pozemku v horní části dnešního koupaliště na potoce Svatka, tekoucím od Kokotských rybníků. Svým nadšením a příkladnou prací strhl, podle vyprávění své dcery, velké množství dalších občanů k pomoci při stavbě koupaliště v letech 1955–1963. Ujal se vyzdění vypustního objektu (čapu) ze žulových kvádrů, což byla kvalifikovaná a značně namáhavá práce. Stavební dozor na stavbě koupaliště vykonávali stavitel E. Lorenz a J. Pek.

Zimní sporty

Fr. Kepka na svých loukách za Černou lávkou vybudoval kluziště a v létě brouzdaliště. Louka o velikosti kluziště byla ohrazena zemí; do vymezeného prostoru se voda z náhonu pouštěla koryty (využíval se spád od turbíny), v létě na osvěžení a v zimě na bruslení. Fr. Kepka měl ve vlastnictví též pozemek na pravém břehu náhonu, který byl později též upraven na kluziště. Tento pozemek propůjčil hokeji; zde se hrávaly i divizní zápasy. V mužstvu byli hráči z Nové Hutě, Dýšiny i Chrástu. Hráče měl na starosti p. Vocásek, otec paní Svejkové z Dolní Nové Hutě, který rovněž soudcoval zápasy. Veškerou údržbu, včetně úpravy ledu, zajišťoval Fr. Kepka. Podle vzpomínek své dcery, Hani Neumanové, byl neobyčejně pracovitý.

Za okupace, kdy se nesmělo na Šumavu, se v Nové Hutě jel dvakrát běžecký závod „Zlatá lyže Šumavy“. Byl vybudován též skokanský můstek pro skoky do 50 m (viz J. a J. Nesvadbovi 2014), na kterém závodili i čeští reprezentanti Budárek a Koželuh. Budárek skočil přes 50 m. Dopadl až na silnici a natrhl si, podle vyprávění p. Neumanové, ledvinu. Převoz k lékaři zajistil Fr. Kepka, u něhož byli oba závodníci ubytováni.

Bílý mlýn po roce 1948

Po únorových událostech r. 1948 byl mlýn, včetně jeho okolních budov a zařízení i malé vodní elektrárny, znárodněn. Již dříve plánoval Fr. Kepka přístavbu mlýna, zvýšení o patro a rekonstrukci její technologické části: Měl zakoupeny a uskladněny nové moderní stroje i veškeré řezivo. Vedení podniku Mlýny a těstárny Pardubice, závod Plzeň, ponechalo Fr. Kepku pracovat ve mlýně. Za dva roky tuto rekonstrukci uskutečnil a hned r. 1951 dostal výpověď, poněvadž vyšlo nařízení, že žádný majitel nesmí zůstat ve svém bývalém podniku. Byt ve mlýnské vile musel opustit a i osobní auto Škoda Rapid mu bylo odebráno. Byl mu přidělen byt v domě č. 8 („Kachlák“), který též kdysi postavil.

Nastoupil jako dělník do slévárny šedé slitiny U Čechurů v Dýšině, kde pracoval až do svých 65 let. V roce 1971 onemocněl, byl převezen do vojenské nemocnice, kde jej plk. MUDr. Polívka dvakrát operoval. Bohužel to byla rakovina tlustého střeva a 25. 9. 1971 doma zemřel. Je pohřben na dýšinském hřbitově.

V rekonstruovaném mlýně se mlelo obilí až do r. 1965, kdy byla výroba na 3 roky zastavena. V zimě r. 1965–1966 byl zbořen starý dům ve mlýně v Nové Hutě čp. 10. V r. 1968 se začalo znovu pracovat; výroba byla změněna na loupání ovsa ke krmným účelům (šrotování). v r. 1971 zbourány dvě stodoly u mlýna.

Od listopadu 1971 do roku 1974 probíhala přestavba Bílého mlýna na vločkárnu a do mlýna byla přivedena městská voda.

Jezdectví

27. 9. 1959 byly pořádány ukázkové dostihy na loukách Fr. Kepky za Černou lávkou v N. Hutě.

1. 10. 1967 pořádala TJ Žižka Plzeň na těchto loukách pod mlýnem v N. Hutě Jezdecké odpoledne.

Po listopadu 1989

Bílý mlýn byl vrácen do vlastnictví rodu Kepků. Jeho provozování se ujal Vladimír Kepka, vnuk Františka Kepky. Pokračuje v zavedené mlynářské tradici:

Použitá literatura

Brejcha B. (1934): Pamětní spis okrašlovacího spolku pro Novou Huť a okolí k 25 letému výročí jeho vznik. 1909–1934. – 79 str., nákladem spolku. Obnovené vydání srpen 2002.

Čihák J. (2010): Vodní mlýny. – Životní prostředí města Plzně. – Díl 5: 9–10. (Výběr z publikace Seznam a mapa vodních děl republiky Československé, stav koncem roku 1930, sešit 11, Okresní finanční ředitelství Plzeň, nákladem ministerstva veřejných prací, tiskem Státního nakladatelství v Praze, Praha 1932). Běžné číslo vodního díla: 39, řeka Klabava, Nová Huť čp. 10, Rud. Bílý, elektrárna a mlýn, 1 kolo na svrchní vodu, množství vody v m³/vt.: 0.9865, spád v m: 5.008, normální výkon vodního díla v k. s.: 49.4.

Hučka J. (2006): Drátovna Šimona Semlera Vochov, Plzeňský deník, 2006.

Nesvadbová J. et Nesvadba J. (2011): Sokolské cvičiště v Nové Huti – jeho minulost (a budoucnost?). – Obecní zpravodaj, Dýšina, březen – duben: 9.

Nesvadbová J. et Nesvadba J. (2014): Emanuel Šonský a Nová Huť. – Ms., <http://www.obecdysina.cz/spolky-sdruzeni/okraslovaci-spolek/knihovna-2/>

Sofronová J. (1991): Ze života tenisového oddílu v Nové Huti v letech 1934–1990. – Zpravodaj obce Dýšiny, roč. 2, č. 3: 1–2.

Kronika obce Dýšina.

Kronika TJ Sokol Dýšina.

Vzpomínky na mlynáře Františka Kepku a poznámky paní Jany-Hani Neumanové-Kepkové doplnili a celý text upravili Jaroslava a Jan Nesvadbovi. Byly použity fotografie z rodinného alba Kepkových a Neumannových a z archivu Okrašlovacího spolku.

Nová Huť, červenec 2015